

УДК 330.34.01

Король І.В.,  
аспірантка\* кафедри політичної економії  
обліково-економічних факультетів  
Київський національний економічний  
університет імені Вадима Гетьмана

## КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ: АНАЛІЗ НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО ТА ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛІВ

**Постановка проблеми.** ХХ ст. було надзвичайно насиченим на події, особливо багатим воно було на наукові відкриття. Протягом цього століття відбулася переоцінка існуючих факторів виробництва та виведення чинника «інновації» в розряд визначального. Великою мірою завдяки цілеспрямованому стимулюванню інноваційної активності, країни, які здавалося б не мали особливих шансів на лідерство, зайняли перші місця у списку найконкурентоспроможніших держав світу. Саме через це, дослідження ресурсного забезпечення та можливостей реалізації наукових розробок та досліджень в нашій державі є особливо актуальним. Адже чим довше ми будемо тупцювати на одному місці, тим більшим ставатиме розрив між нами та розвиненими державами світу, і тим важче буде зробити інноваційний прорив. Таким чином, дослідження вітчизняного науково-технологічного та інноваційного потенціалів є для нашої економіки надзвичайно актуальним.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Дослідженням проблем інноваційного розвитку займалися як зарубіжні вчені (Дж. Бейлі, В. Беренс, Г. Бірман, І. Шумпетер), так і вітчизняні (Ю. Бажал, Н. Берзон, А. Гальчинський, А. Гайдуцький, Б. Губський, В. Геєць, О.Лапко, Л.Федулова та інші). Незважаючи на велику кількість досліджень з даної тематики, проблема розробки програми довгострокового розвитку економіки на інноваційній основі, що враховувала б національні особливості, поки що залишається відкритою.

**Постановка завдання.** Метою статті є визначення та аналіз основних показників науково-технологічного та інноваційного потенціалів України, а також формування головних рекомендацій для підвищення конкурентоспроможності національної економіки через розвиток відповідних складових.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Аналіз наукової літератури за відповідною тематикою привів до висновку, що поняття науково-технологічного та інноваційного потенціалів досить часто ототожнюють. На нашу ж думку, це два самостійні поняття, хоч і взаємопов'язані. Так, *науково-технологічний потенціал* – це сукупність відповідних умов та ресурсів здійснення наукових досліджень і розробок, а *інноваційний потенціал* – це реальні можливості забезпечення та практичного освоєння результатів наукових досліджень і розробок, що необхідні для підвищення соціально-економічної ефективності всіх сфер людської діяльності.

Показники, які використовуються для оцінки цих потенціалів в економічній літературі також досить часто дублюються та не розділяються, тому для оцінки науково-технологічного потенціалу ми пропонуємо використовувати такі індикатори як динаміка та структура витрат на НДДКР; середні витрати держави на 1-ого дослідника; рівень підготовки наукових кадрів; чисельність та якісний склад фахівців, зайнятих в науковому секторі; індекс цитування; наявність перспективних розробок, а для оцінки інноваційного потенціалу – кількість інноваційних підприємств; структура витрат на інноваційну діяльність держави та приватного сектору за галузями; рівень патентної активності та її розподіл за галузями технологій; процент високотехнологічних товарів у експорті; показники експорту та імпорту нових технологій; рівень розвитку інноваційної інфраструктури.

Згідно даних міжнародної статистики, світовий ринок наукомісткої продукції оцінюється у більш ніж 2,3 трлн дол. Цікаво, що лише частка трьох країн складає близько 70% цього ринку. Зокрема, США контролює 30% ринку, Німеччина – 23%, Японія – 17%. Внесок України становить лише 0,1% світового ринку високотехнологічної продукції. Така невелика вага нашої країни є, на нашу думку, результатом недостатньої уваги відповідних органів влади щодо сфери наукових розробок та досліджень.

Аналіз вітчизняних *обсягів та структури витрат на НДДКР* є тому підтвердженням. Саме цей показник ілюструє, якою мірою держава зацікавлена в науково-дослідній та інноваційній діяльності, як вона змогла заохотити приватний сектор займатись нею, на скільки в останнього вистачає коштів для цього і на скільки взагалі вигідною для бізнесу є ця діяльність. Так, за даними Держкомстату, у 2010 р. на НДДКР в Україні було витрачено приблизно 1,1 млн. дол., що вище обсягів витрат 2009 р. на 15% (або у 4,4 рази більше 2000 р.). Динаміка нарощування цього виду витрат в країні є позитивною і

\* Науковий керівник: Галабурда М.К. – к.е.н., доцент

відносно вищою розвинених країн. Абсолютні ж показники витрат на НДДКР в Україні менші розвинених країн в десятки разів.

Дослідження витрат на НДДКР в Україні за джерелами свідчить, що найбільший обсяг витрат на НДДКР був здійснений приватним сектором – 57,3%, трохи менші були витрати державного сектору – 36,4% і найменші – 6,3% – сектору вищої освіти. Переважання витрат на НДДКР приватним сектором є характерним і для розвинених країн, проте доля і обсяги цих витрат є на багато вищими.

Одним із способів досягнення високих показників на світових ринках високотехнологічних товарів було і залишається нарощування високорозвиненими країнами *державних витрат на НДДКР*, зокрема: США протягом 2000-2008 рр. відраховували з бюджету 2,82% ВВП (у 1990-2001 рр. – 2,69%), Японія – 3,44% ВВП (у 1990-2001рр. – 2,98%), Німеччина – 2,54% ВВП (у 1990-2001рр. – 2,48%). Найбільший обсяг відрахувань та найбільші темпи їх приросту мав Ізраїль (4,86% ВВП протягом 2000-2008 рр., тоді як у 1990-2001 рр. – 3,62%) [1].

Динаміка державних витрат на НДДКР в Україні відповідає її частці на відповідних ринках. Так, у 1990-2001 рр. обсяг відрахувань складав 0,95% ВВП, у 2000-2008 рр. – 0,85%. Мізерні витрати та низхідна їх динаміка є загрозою для вітчизняної наукової сфери, оскільки не дає їй змогу в повній мірі реалізовувати свої функції, ставить в умови жорсткого виживання, сприяє відтоку наукових кадрів за кордон, веде до впровадження запозичених технологій не найкращої вартості<sup>1</sup>.

Проведений аналіз *фінансування вітчизняної науки за галузями* показав невідповідність законодавчо визначеним пріоритетам розвитку наукової сфери. Зокрема, за останні 15 років в трійці лідерів, що продемонстрували найбільший ріст фінансування були: фізичне виховання та спорт (74 рази), політичні науки (21,3 рази) та юридичні науки (6 разів). Для порівняння, приріст у біологічних науках склав 2,9 рази, фізико-математичних – у 2,49 рази, медичних – у 1,23 рази. Найменш фінансованими галузями, що знаходяться в так званій «зоні виживання» опинились технічні, історичні та фармацевтичні науки (приріст фінансування склав -0,9; 0,69; 0,54 рази відповідно) [2].

*Середні ж витрати на одного дослідника* в Україні складають майже 10 тис. дол. (для порівняння, в США рівень відповідних витрат в 26 разів вищий, Японії – в 16,8 рази, Німеччині – в 24 рази, в Росії – 2,2 рази) [3]. Декларативний інтерес до розвитку наукової сфери та недостатнє її фінансування не сприяє росту зацікавленості потенційних дослідників щодо наукової сфери як основного виду діяльності. На підтвердження сказаного вище, за даними Світового банку, в Україні за роки незалежності, *чисельність наукових кадрів та кваліфікованих інженерів* на мільйон населення зменшилась приблизно на 30% і на сьогодні складає 1458 осіб (для порівняння в США цей показник в 3 рази вищий, в Японії – в майже 4, Німеччині – в 2 рази). Якщо ж брати абсолютний показник чисельності працівників основної діяльності в науковій сфері, який пропонує Держжкомстат, то за 1991-2010 рр. він знизився втричі.

Дослідження *рівня підготовки наукових кадрів* демонструє позитивну динаміку. Зокрема, за останні 10 років кількість аспірантур зросла на 27 % (з 418 до 530 од.), докторантур – на 26% (з 209 до 263од.). В них навчалось на 49% (з 23 тис. до 35 тис. осіб) та на 38% (з 1,1 тис. до 1,6 тис. осіб) відповідно більше аспірантів та докторантів. При цьому, за цей період зросла і частка захищених кандидатських (з 16% до 24%) та докторських (з 9% до 29%) дисертацій. Проте, якщо сумістити зниження кількості наукових працівників та збільшення кількості майбутніх наукових кадрів у аспірантурах, докторантурах, зростання загальної кількості захищених випускників, то маємо наступну ситуацію в науці: нажаль, більшість нових докторів та кандидатів наук протягом останнього десятиліття не залишалися працювати в цій сфері, а існуючі кадри змінювали наукову сферу діяльності на більш прибуткову, або починали працювати на іншу країну. А це, в свою чергу, аж ніяк не свідчить про просування країни шляхом інноваційного розвитку і є великим недоглядом державного управління, яке допустило зниження престижу науково-дослідної роботи.

Ще одним важливим показником науково-технологічного потенціалу є *індекс цитувань*. Він показує, на скільки вагомий внесок тієї чи іншої країни у світову науку. Так, за даними міжнародної бази Scopus, з 236 країн світу Україна за чисельністю публікацій займає 38 місце, за кількістю цитованих публікацій – 37 місце, а за середньою кількістю посилань на документ – 223 позицію [4]. Перші ж позиції в рейтингу за індексом цитувань посідає США, Китай, Великобританія, Японія, Німеччина, Франція, Канада, Італія, Іспанія, Індія. Слід відзначити, що вище зазначені показники неоднозначні. Так, позитивним моментом є висока активність наукових кадрів щодо публікації результатів їх наукових пошуків. Незважаючи на це, маємо надзвичайно низький рівень посилань на документ, що може свідчити або про низьку якість робіт, або про те, що невелика частина публікацій виходить англійською, а ті, що й виходять публікуються невеликими тиражами та за високою вартістю. Тому тут потрібна відповідна політика держави, що сприяла б вченим доступ до публікації у міжнародних виданнях, а також заохочувала цю діяльність.

Незважаючи на низку проблемних моментів у динаміці характеристик науково-технічного потенціалу, експертні оцінки здійснені в рамках Державної програми прогнозування науково-технічного та інноваційного розвитку України показали, що українська наукова думка має широкі можливості для

<sup>1</sup> Постанова ВР від 21.10.2010р.

отримання результатів світового рівня з наступних напрямів досліджень як: радіофізика міліметрового та субміліметрового діапазону; імунобіотехнології, біосенсорика та молекулярна діагностика; біотехнологія рослин та біофізика; біодеградація; кріобіологія та кріомедицина; дослідження наноструктур і розробка нанотехнологій; нейрофізіологія; інформатика; мікро- та оптоелектроніка; аерокосмічні технології, а також розробки у низці інших напрямів математики, фізики, хімії, біології.

Що стосується інноваційного потенціалу, то за роки незалежності економічні реформи в площині інноваційного розвитку ототожнювались з відповідними законами, постановами, концепціями та іншими нормативними актами, які, однак, не призвели до суттєвих зрушень в очікуваному напрямі.

Так, згідно даних Держкомстату, у 2011 р. *кількість інноваційних підприємств* в Україні склала 16,2% (для порівняння, у 1994 р. їх було 26%) загального обсягу. У розвинених країнах цей показник в декілька разів вищий: в Німеччині – в майже 4 рази, Великобританії – у 2,3 рази, Фінляндії – у 3,2 рази. Низька кількість інноваційних підприємств та низхідна їх динаміка є фактично прямим результатом тієї неадекватної державної політики, яка існувала в Україні протягом багатьох років і яка має бути змінена.

Аналіз *капіталовкладень приватного сектору та держави у інноваційну діяльність за галузями* дає змогу сформулювати судження про пріоритети, які ставлять перед собою ці економічні суб'єкти, а також є показником інтенсивності розвитку національної економіки. Так, у 2011 р. в розвинених країнах основними галузями, куди вкладалися кошти приватним сектором для здійснення інноваційної діяльності були: комп'ютерна галузь та електроніка (28%), охорона здоров'я (22%) та автомобільна галузь (15%). Дохідність вкладених ресурсів у найбільш інновативних компаніях світу склала більше 3500%. Серед цих компаній перші позиції займають GE, Apple, 3M, Google, Microsoft, де 1 витрачений долар приносив 38, 37, 19, 8 та 7 доларів відповідно [5].

Дослідження інноваційної активності приватного сектору в Україні показав, що найбільші фінансові впливання власних коштів у інноваційну діяльність було здійснено в галузі машинобудування – 49%, хімічну та нафтохімічну промисловість – 12%, виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів – 11%. Як бачимо, фінансовані підприємствами самостійно галузі інноваційної діяльності відрізняються в розвинених країнах і в Україні, та й самі обсяги впливань є в принципі неспівставними.

Крім цього, цікавим буде розглянути ще й структуру державних витрат на інновації за галузями. Так, за останніми даними, в США найбільша частка державних витрат йшла на інновації в охороні здоров'я (22,8%) та в сфері космосу (7,9%); в Японії – на відкриття в фундаментальній науці (33,5%) та в енергетиці (17,1%); в Німеччині – на нововведення в промисловості (30,9%) та фундаментальній науці (18,5%); у Франції – на відкриття в фундаментальній науці (33,5%) та у сфері космосу (9%) [6].

Структура державних витрат на інноваційну діяльність в Україні відрізняється від розвинених країн. Так, найбільше їх у 2010 р. припадало на хімічне виробництво – 50%, машинобудування – 17,2% та добування паливно-енергетичних матеріалів – 17% [7, с.214-215].

Аналіз *патентної активності* країни показує на скільки унікальними та важливими є результати діяльності її науково-виробничого сектору. Використовуючи показник ВЕФ – *кількість створених патентів на мільйон населення* – маємо дані, згідно з якими, їх найбільша кількість у 2010 р. була зареєстрована у Тайвані, Японії та США (355,7; 352,9 та 339,4 шт. на млн. населення відповідно). Для порівняння, в Україні у 2010 р. показник патентної активності склав всього лиш 0,3 шт. на млн. населення. Вітчизняна економіка має такий низький рівень цього індикатора не тому, що в нас немає талановитих винахідників, а скоріше через те, що їм не створено відповідних умов діяльності. Так, наприклад, замість того, щоб їх якимось зацікавити, уряд збільшив діючі ставки зборів за патентування винаходів та корисних моделей до 35 разів у 2007 р.[8]. Як наслідок – за останні роки обсяг поданих заявок на патентування, порівняно з 2007 р., знизився на 14%.

*Розподіл патентної активності за галузями технологій* показує пріоритети, на які робить акцент та чи інша країна в своєму розвитку. Так, за останніми даними Світової організації інтелектуальної власності, в топ-15 країнах світу за патентною активністю найбільша кількість патентів була зареєстрована в сфері комп'ютерних технологій (7,1%), електричного машинобудування (6%) та галузі телекомунікацій (5,7%).

Покраїновий аналіз патентної активності свідчить, що найбільший відсоток патентів в Японії було зареєстровано у виробництві електричних машин та устаткування (8,4%), у виробництві оптичних інструментів (8,4%), в сфері аудіо-відео технологій (8,2%) та в галузі комп'ютерних технологій (6,9%); в Китаї – в фармацевтиці (13,7%), в сфері медичних технологій (10,4%) та в галузі органічної хімії (10,2%); в США – в сфері комп'ютерних технологій (12%), в галузі медичних технологій (8,5%) та фармацевтиці (6,4%); в Німеччині – в сфері транспорту (8,4%), у виробництві електричних машин та устаткування (6,6%) та технологіях вимірювання (5,2%) [9].

У вітчизняній економіці, за даними Державної служби інтелектуальної власності України, найбільша кількість патентів була зареєстрована в медицині (12,4%); органічній хімії (8,3%); технологіях вимірювання (6,2%), сільському господарстві, мисливстві, рибальстві (5,7%) [10].

Ще одним важливим показником науково-технологічного потенціалу є *процент високотехнологічних товарів у експорті*. Він показує на скільки плідною та ефективною є діяльність

та співробітництво науки і виробництва, якою мірою продукція вітчизняної економіки з високою доданою вартістю є затребуваною на міжнародному ринку тощо. Так, найбільше значення високотехнологічних товарів в експорті мають Філіппіни (66%), Сінгапур (49%) та Малайзія (47%). В Україні ж цей показник за останніми даними Світового Банку складає 3%(для порівняння, в США – 23%, Японії – 20%, Німеччині – 16%).

Дослідження процесів купівлі-продажу технологій на рівні національних економік дає змогу побачити, хто з країн є інтелектуальним лідером, а хто лише імітатором технологій, розроблених в країнах світового авангарду. Так, у 2011 р. позитивне сальдо від торгівлі технологіями мали 15 розвинених країн. За даними Світового банку, найбільше перевищення доходів експорту над платежами по імпорту технологій мали США, Японія, Франція (3,5 рази; 1,3 рази; 1,8 разів відповідно). В Україні ж ситуація є протилежною. Вона є чистим імпортером технологій: імпорт технологій перевищує експорт у 5,8 разів. Проте, позитивною тенденцією є збільшення за роки незалежності доходів від експорту у 22 рази, що, головним чином, є результатом використання науково-технологічних досягнень, здійснених ще за часів СРСР.

Особливе місце в розвитку країни за інноваційним напрямом посідає *інноваційна інфраструктура*. Основними її елементами є технопарки, бізнес-інкубатори, венчурні фонди, кластери, центри комерціалізації інтелектуальної власності тощо. За даними Міністерства освіти, науки, молоді та спорту, кількість об'єктів інноваційної інфраструктури в Україні складає близько 147 одиниць. Однак, за експертними оцінками, зазначена цифра є завищеною.

Так, наприклад, за даними Української асоціації бізнес-інкубаторів та інноваційних центрів (УАБІЦ) у нас реально існує 8 технопарків (тоді як Держкомпідприємництва надає інформацію, що їх було 41 у 2010 р.). На думку багатьох вчених, створення вищезазначених об'єктів було найбільш успішним заходом української держави для заохочення інноваційної діяльності. Так, за 2000-2008 рр. технопарки сплатили до бюджету близько 905 млн. грн. податків, створили більше 3000 робочих місць. Потім, у 2005 р. пільги технопаркам скасували і продуктивно працюють на сьогодні лише 2-3 з них [11]. Для порівняння, в США їх діє близько 150, Великобританії – близько 50, Китаї – 120 технопарків [12].

Інший об'єкт інноваційної інфраструктури – бізнес-інкубатор, сприяє полегшенню початкового етапу функціонування нових малих та середніх підприємств, надає їм приміщення, обладнання на основі оренди, забезпечує доступ до великої кількості послуг і комплексу програм ділової підтримки. Так, у Фінляндії, Швеції, Данії працює - 10, 8 та 3 інкубатора відповідно на 1 млн. зайнятих. В Україні ж, за даними УАБІЦ, активними є лише 10 бізнес-інкубаторів (тоді як Держкомпідприємництва надає інформацію, що їх було 70 у 2010 р.). Проте, проблемою є не лише невелика кількість цих об'єктів, а й ті напрями діяльності, якими вони займаються. Так, щоб залишатися рентабельними, бізнес-інкубатори займаються суто комерційною діяльністю і як результат – для роботи з новими інноваційними компаніями в них просто не залишається ресурсів.

Ще одним важливим фінансовим компонентом інноваційної інфраструктури є венчурні фонди. Так, український ринок венчурного капіталу оцінюється у близько 400 млн. дол., хоча за експертними оцінками, потенційний його розмір складає 800 млрд. дол.). Для порівняння, в США обсяг венчурного портфеля у 480 разів більший за український, в Японії – в 28 разів, у Німеччині – в 38 разів. На відміну від Європи, де венчурний капітал як альтернативне джерело фінансування приватного інноваційного бізнесу з'явився ще в кінці 1970-х років, в Україні венчурна індустрія почала розвиватися порівняно недавно, в основному, за підтримки міжнародних фінансових організацій, зокрема ЄБРР, та завдяки міжурядовим угодам. Загалом же, венчурні фонди в Україні – це специфічні інститути спільного інвестування закритого типу, які займаються переважно середньо ризиковими проектами у сфері фінансів та нерухомості і мало, а точніше, зовсім не орієнтуються на інноваційні проекти. За даними вітчизняної статистики, в Україні діє 968 інститутів спільного інвестування (ICI), з яких 730 були венчурні фонди [13]. Незважаючи на значну кількість венчурних фондів, якісний бік їх діяльності залишає бажати кращого.

**Висновки з даного дослідження.** Проведений аналіз науково-технологічного та інноваційного потенціалів засвідчив про значний спад вище зазначених характеристик через відсутність загальноприйнятої політики інноваційного розвитку; політичну нестабільність, що зумовлює перманентну зміну програм; низький рівень розвитку інституційного середовища та інше.

Зазначене свідчить, що поки що про ніякий інноваційний розвиток не може бути й мови без прийняття єдиної загальнодержавної концепції<sup>2</sup>, яка б включала: чітку специфікацію прав власності та забезпечення цих прав; розширення політичних горизонтів сторін, які приймають рішення; структурування фінансового забезпечення інноваційної політики; формування та розвитку інноваційної інфраструктури тощо. Такий підхід дозволить Україні не лише підвищити показники науково-технологічного та інноваційного потенціалів, а й сприятиме росту конкурентоспроможності нашої країни на міжнародній арені.

<sup>2</sup> Концепція має розроблятися з залученням усіх зацікавлених сторін (науковців, промисловців, представників профспілок тощо)

## Література

1. Офіційний сайт Світового Банку // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://web.worldbank.org>
2. Наукова та інноваційна діяльність в Україні. Статистичні збірники за 1995-2007 рр. – К. : Держкомстат України.
3. OECD Science, Technology and Industry Scoreboard 2011 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.oecdpublishing.org/multilingual-summaries/sti\\_scoreboard-2011-sum/index.html](http://www.oecdpublishing.org/multilingual-summaries/sti_scoreboard-2011-sum/index.html)
4. The SCImago Journal & Country Rank// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scimagojr.com/countryrank.php>
5. The 2011 Global Innovation 1000: Why Culture Is Key – Сайт Booz & Company. – October, 2011// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.booz.com/>
6. Офіційний сайт науково-технічного журналу «SciTech» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kampi.bancorp.ru>
7. Статистичний збірник «Наукова та інноваційна діяльність в Україні» . – К. : Держкомстат України, 2011.
8. Постанова «Про внесення змін до Порядку сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності від 19 вересня 2007 р. N1148 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1148-2007-%D0%BF>
9. World Intellectual Property Indicators – 2011// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wipo.int/>
10. Офіційний сайт Державного департаменту інтелектуальної власності// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sips.gov.ua/>
11. Інновації в Україні: Європейський досвід та рекомендації для України. – Том 3. – Інновації в Україні: пропозиції до політичних заходів Остаточний варіант(проект від 19.10.2011). – К. : Фенікс, 2011. – 76 с. – (проект ЄС «Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні»)
12. Технопарки: гармонія науки и бизнеса // ProDigital Информационные технологи // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.prodigital.su/>
13. Тараненко І.В. Світовий досвід венчурної діяльності та проблеми венчурного фінансування в Україні / І.В. Тараненко, К.В. Назаренко // Академічний огляд. – К., 2011. – № 1(34). – С.133-137.

УДК 338.2

**Ткачик Ф.П.,**  
**викладач кафедри податків та фіскальної політики**  
**Баран Р.Б.**  
**Тернопільський національний економічний університет**

## СУЧАСНІ ОРІЄНТИРИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

**Постановка проблеми.** Захист економічних інтересів України, запобігання незаконному ввезенню товарів, втратам Державного бюджету України в процесі зовнішньоекономічних операцій є головним завданням Державної митної служби України, яке зумовлює пошук нових і вдосконалення існуючих засобів та форм проведення митного контролю.

Актуальність теми зумовлена, з одного боку, тим, що митний контроль є малодослідженим видом державного контролю, а з іншого – необхідністю його розвитку і вдосконалення у процесі утвердження України як європейської демократичної держави, і великим загальнодержавним значенням податків, надходження яких при ввезенні товарів на митну територію України контролюють та забезпечують митні органи.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Питання особливостей проведення митного контролю та шляхів його вдосконалення розглядалися в публікаціях таких авторів як Л.К. Воронова, С.Д. Герчаківський, О.А. Гончарук, О.Б. Дем'янюк, Н.М. Єсипчук, А.І. Крисоватий, Д.С. Олійник, В.П. Пашко, Н.В. Пігарева та ін. Проте, формування ефективних підходів в напрямку вдосконалення процедур митного контролю потребує врахування сучасних прийомів та використання комплексних заходів з урахуванням оновлень чинного законодавства в митній сфері.